Grundforløb i de gymnasiale uddannelser

Inspiration til stx, hhx og htx

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Indhold

3
Introduktion

5
8 RESULTATER FRA FØLGEFORSKNINGEN
Sådan oplever eleverne grundforløbets afklarende elementer

9
Inspiration fra praksis: Introduktion

10
TEMA 1
To forskellige tilgange til grundforløbet

15
TEMA 2
Præsentation af studieretninger

18
TEMA 3
Evalueringssamtalen

22
TEMA 4
Lærerens nye rolle i grundforløbet

Grundforløb i de gymnasiale uddannelser

© 2019 Danmarks Evalueringsinstitut

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC
Illustration: Ferdio
Foto:Johner, Thomas Søndergaard, Maria Tuxen Hedegaard

Publikationen er udgivet i elektronisk form på www.eva.dk og www.emu.dk

ISBN www: 978-87-7182-256-4
ISBN tryk: 978-87-7182-257-1

Introduktion

Det veltilrettelagte grundforløb indeholder både afklarende aktiviteter, der tager højde for elevernes forskellige behov, og giver alle elever en tryg start i gymnasiet.

I dette hæfte kan gymnasier læse om resultaterne af følgeforskningsprogrammet til gymnasiereformen og se eksempler på, hvordan nogle gymnasier arbejder med grundforløbet.

Det kan være en meget intens periode i de nystartede gymnasieelevers liv på blot tre måneder at skulle finde ud af, hvilken retning de vil gå i gymnasiet og måske på sigt i deres liv. Også for lærere og ledere kan grundforløbet være en kompakt periode, fordi den er fyldt med diverse aktiviteter, som eleverne skal igennem for at afklare, hvad de vil – samtidig med at de helst skal opbygge et godt fagligt og socialt tilhørsforhold til skolen, til de nye kammerater og lærerne. Det viser den følgeforskning, som følger gymnasiereformen, og som senest har haft fokus på grundforløbet efter reformen.

Det er en hårfin balancegang at tilrettelægge grundforløb, som både hjælper eleverne med at afklare valget af studieretning og giver dem et tilhørsforhold til skolen, uden at det opleves som for kompakt af elever, lærere og ledere. Der findes mange forskellige måder at tilrettelægge grundforløbet på, og selvom følgeforskningen ikke udpeger én rigtig tilgang, er der en række vigtige overvejelser og valg, som den enkelte skole skal tage, når grundforløbet planlægges.

I dette hæfte kan gymnasieledere, -lærere og -vejledere samt elevrådsrepræsentanter finde inspiration til, hvordan man kan planlægge et grundforløb på de treårige gymnasiale uddannelser, der tager højde for, hvad der har betydning for elevernes afklaringsproces.

Hæftet bygger på følgeforskningen til gymnasiereformen i 2018 og indeholder:

- Fund og fakta fra følgeforskningen om, hvad der har betydning for elevernes afklaringsproces.
- Konkrete eksempler på, hvordan skoler har tilrettelagt afklarende aktiviteter i grundforløbet.
- Dilemmaer og opmærksomhedspunkter i arbejdet med grundforløbet.

Den politiske intention med det nye grundforløb

Før gymnasiereformen trådte i kraft, var grundforløbet på et halvt år, og skolerne kunne sammensætte grundforløbsklasserne med afsæt i, hvilken studieretning eleverne havde ønsket, før de startede i gymnasiet. Med reformen indføres et kortere og mere målrettet grundforløb på tre måneder, hvor eleverne inddeles i grundforløbsklasser uden indledningsvist at have angivet ønske om studieretning.

Intentionen med ændringerne i grundforløbet på de treårige gymnasiale uddannelser er at give eleverne en bedre start på deres gymnasiale uddannelse ved at sætte fokus på elevernes afklaring af faglige interesser og forudsætninger for at træffe valg af både selve ungdomsuddannelsen og studieretning.

I aftaleteksten formuleres det overordnede formål med grundforløbet på denne måde:

"Grundforløbet skal kvalificere elevernes endelige valg af studieretning og forbedre elevernes muligheder for at gennemføre den valgte studieretning".[1]

[1] Aftaletekst om gymnasiereformen, s.7, Undervisningsministeriet, 2016

Uddannelsesvalg er en proces

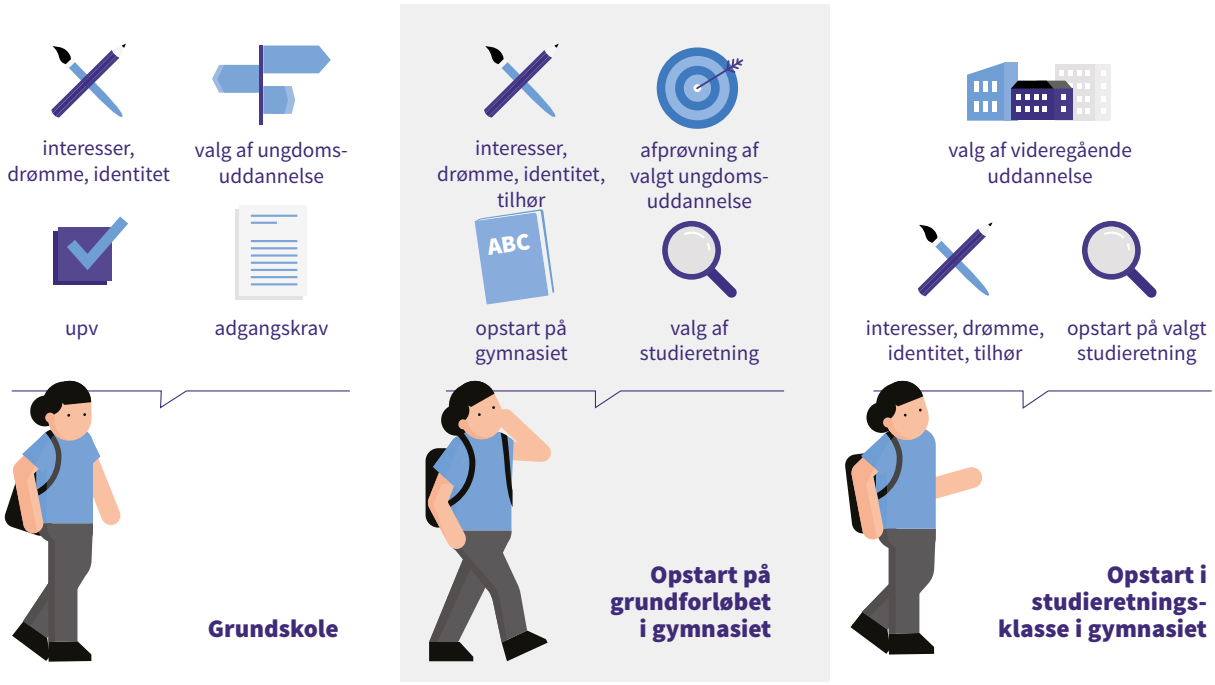

Grundforløbet er ét vigtigt element i en større proces for de unge

Dette hæfte har fokus på, hvad der har betydning for det konkrete valg, eleverne skal træffe ved slutningen af grundforløbet, nemlig valget af studieretning. Men det er vigtigt at være opmærksom på, at valget af studieretning bare er et af mange elementer og valgsituationer i en større læreproces for de unge; en proces omkring uddannelsesvalg, der starter i grundskolen, og som fortsætter på ungdomsuddannelsen og videre ind på de videregående uddannelser. Det viser forskning om gode overgange[2].

Valget af ungdomsuddannelse og studieretning er nogle af de første vigtige valg, som eleverne skal træffe angående deres fremtid og videre uddannelse, og det er vigtigt at understøtte eleverne i denne lære- og afklaringsproces på en måde, der tager højde for, hvad der fylder for eleverne i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse:

Når de unge starter på gymnasiet, har de allerede i grundskolen gjort sig tanker om, hvilken ungdomsuddannelse de skulle vælge. Faglige interesser, adgangskrav, identitet og ønsker til fremtiden spiller alt sammen en rolle. I løbet af grundforløbet skal eleverne derfor prøve deres valgte ungdomsuddannelse af, både fagligt og socialt, og danne sig et tilhørsforhold til deres nye uddannelsessted, klassekammerater og lærere. Samtidig skal eleverne også tage stilling til, hvilken studieretning de ønsker.

Forskningen i, hvad der generelt giver elever en god start på gymnasiet, viser, at der især er to forhold, som man som gymnasium skal orientere sig imod:

1. Gymnasierne skal tilrettelægge sammenhængende afklarende og vejledende aktiviteter, der tager afsæt i den enkelte elevs behov.
2. Eleverne skal helt fra starten føle sig socialt og fagligt inkluderede for at være motiverede for at deltage i undervisningen.

I dette hæfte er fokus på elevernes afklaringsproces undervejs i grundforløbet, men det er således et vigtigt opmærksomhedspunkt, at det er en proces, der er startet, inden eleverne begynder på gymnasiet, og at afklaringsprocessen fortsætter, også efter elevernes valg af studieretning og opstart i studieretningsklasse.

Det er også et vigtigt opmærksomhedspunkt fra følgeforskningen, at grundforløbet opleves som forholdsvis kompakt af lærere og ledere, og at grundforløbets struktur kan medføre en skæv arbejdsbelastning for nogle lærere. Dette adresseres ikke specifikt i inspirationshæftet, men bør naturligvis indgå i den enkelte skoles overvejelser omkring, hvilke valg og fravalg man foretager i sin tilrettelæggelse af grundforløbet.

Følgeforskningen

Læs mere om de øvrige resultater fra følgeforskningen til gymnasiereformen i delrapport 3, der kan downloades på **www.eva.dk**

Følgeforskningen følger gymnasiereformen frem til 2021 og gennemføres af Rambøll og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) for Undervisningsministeriet.

[2] Vidensnotat om overgange mellem grundskole og ungdomsuddannelse, s. 3. EVA & Undervisningsministeriet, 2017

8

resultater fra følgeforskningen:

Sådan oplever eleverne grundforløbets afklarende elementer

Få indblik i, hvad der især har betydning for elevernes afklaringsproces, og spejl jeres egne erfaringer i resultaterne fra følgeforskningen.

1

Eleverne på forskellige uddannelser har forskellige grunde til deres valg af studieretning

På tværs af uddannelser svarer eleverne, at de først og fremmest vælger studieretning ud fra interesse for studieretningens fag. På htx har muligheden for at komme ind på en konkret uddannelse efter gymnasiet også betydning for valget af studieretning for over halvdelen af eleverne, mens det for eleverne på stx og hhx er vigtigere, at studieretningen holder muligheder åbne mht. videregående uddannelse. Når eleverne på htx generelt er mere afklarede om ønsker til videregående uddannelse end på stx og hhx, skinner dette også igennem ift. deres valg af studieretning.

2

Eleverne vælger først og fremmest studieretning ud fra faglige interesser

9 ud 10 af alle elever peger på, at de vælger studieretning ud fra en interesse i studieretningens fag, og dermed er den faglige interesse topscorer i forhold til, hvad der motiverer eleverne til at vælge studieretning, som de gør. Elevinterviewene viser, at der ofte er et overlap mellem, hvilke fag elevernes synes er interessante, og hvad de selv synes, de er gode til. Med andre ord hænger det at vælge ud fra interesse tæt sammen med at vælge en studieretning, hvor eleverne tror, at de vil klare sig godt. Derudover har det for knap halvdelen af eleverne også stor betydning, at studieretningen holder muligheder åbne mht. valg af videregående uddannelse, og at studieretningen peger frem mod en bestemt videregående uddannelse.

Kun 7 % af eleverne svarer, at de primært valgte studieretning ud fra sociale årsager. Elevinterviewene viser dog, at det sociale betyder meget for eleverne, og at det dermed har en indirekte påvirkning. Sociale relationer kan fx have en betydning for, hvilke af de studieretninger, den enkelte elever interesserer sig for, som vedkommende ender med at vælge.

Top 3 grunde til elevernes valg af studieretning

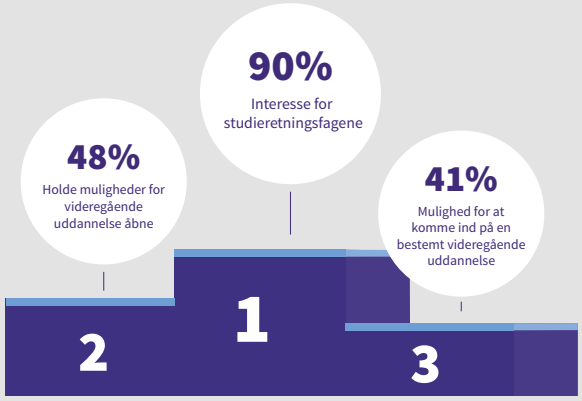

3

Forskelligt, om grundforløbet bidrager til elevernes afklaring og valg af studieretning

Godt halvdelen af eleverne (59 %) vurderer, at grundforløbet i mindre grad eller slet ikke har haft betydning for deres valg af studieretning. Blandt htx-eleverne er tallet på 67 %. Den samlede andel af elever, der svarer, at grundforløbet slet ikke har haft betydning, er dog faldet, hvis man sammenligner med før reformen, fra 36 % til 30 %.

De kvalitative interview tegner et mere positivt billede af grundforløbets betydning for elevernes valg af studieretning. Eleverne fremhæver, at præsentation af studieretninger og mødet med fagene i gymnasiet er med til at afklare deres valg.

I hvilken grad havde grundforløbet samlet set betydning for dit endelige valg af studieretning?

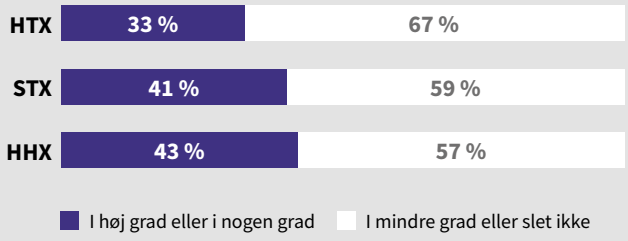

4

Eleverne starter på gymnasiet af forskellige grunde på de tre skoletyper

Eleverne på stx, htx og hhx er forskellige ift., hvilke bevæggrunde de har for at vælge en gymnasial uddannelse, og ift. deres afklaring om ønsker til videregående uddannelse. Det har betydning for elevernes oplevelse og udbytte af de afklarende aktiviteter på grundforløbet. Htx-eleverne oplevede et mindre udbytte af grundforløbets faglige indhold end eleverne på stx og hhx.

Det kan til dels være udtryk for, at denne elevgruppe generelt var mere afklarede om valg af og indsigt i studieretninger og ønsker til videregående uddannelse, allerede da de begyndte på gymnasiet, end eleverne på de øvrige treårige gymnasiale uddannelser.

Tre forskellige årsager til elevernes valg af gymnasial uddannelse

58 %

Hhx: Jeg vælger efter, hvad der giver gode jobmuligheder på sigt.

52 %

Htx: Jeg vælger efter, hvad der giver adgang til en bestemt type videregående uddannelse.

51 %

Stx: Jeg vælger efter, hvad der holder mine muligheder åbne.

5

Flere elever skifter mening om studieretningsvalg i løbet af grundforløbet efter reformen

Efter reformen svarer mere end hver tredje elev, at han eller hun har skiftet mening om valg af studieretning i løbet af grundforløbet. Året før reformen skiftede 17 % af eleverne mening undervejs i grundforløbet.

Mere end hver tredje elev skifter mening om studieretning undervejs i grundforløbet

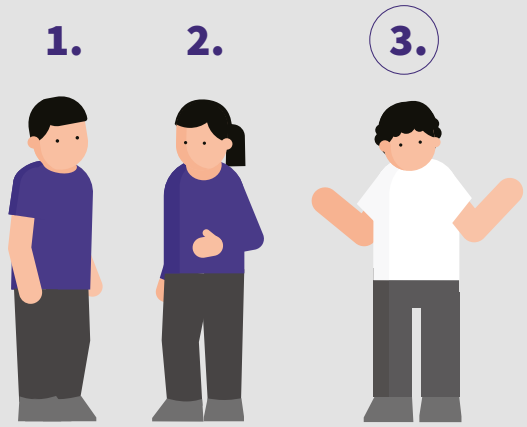

6

Eleverne oplever, at grundforløbet introducerer til gymnasiets arbejdsformer

Eleverne oplever overvejende, at grundforløbet gav dem et godt indblik i arbejdsformerne i de forskellige fag. 53 % af eleverne oplever i høj grad, at grundforløbet gav et godt indblik i arbejdsformerne i de forskellige fag. 24 % oplever det i moderat grad, og 24 % oplever det i lavere grad. Andelen af elever, der vurderede, at grundforløbet gav et godt indblik i gymnasiets arbejdsformer, er desuden steget efter reformen sammenlignet med før reformen.

7

Overgangen fra grundforløb til studieretningsklasse får nogle elever til at overveje skift af studieretning

Mange elever oplever det som svært at skifte fra grundforløbsklasse til studieretningsklasse, blandt andet fordi de sociale relationer i grundforløbsklasserne er stærke, og fordi skolerne i det første år efter reformen ikke i særlig høj grad havde prioriteret sociale aktiviteter i studieretningsklasserne. 56 % af eleverne savner sociale introaktiviteter ved overgangen til deres nye studieretningsklasse. Denne problematik fører i nogle tilfælde til, at eleverne overvejer at skifte eller skifter studieretningsklasse, fordi de vil tilbage til vennerne fra grundforløbsklassen. Eleverne fortæller dog også, at stemningen og det sociale i mange studieretningsklasser bliver bedre efter nogle måneder.

> Det er hårdt at blive splittet, mega hårdt, når man lige var kommet tæt på hinanden. Jeg kom kun sammen med én anden fra grundforløbet, så man var bare helt alene. Det var svært, fordi nogle havde syv fra grundforløbet, så de havde hinanden.
>
> CItat fra gymnasieelev

8

Elevernes afklarethed har betydning for, hvordan de oplever grundforløbet

Elevernes oplevelse af grundforløbets afklarende aktiviteter, og hvor afklarende grundforløbet har været for dem ift. valg af studieretning, hænger naturligvis sammen med, hvor afklarede og vidende eleverne har været om studieretningerne, da de startede på gymnasiet. Når 59 % af eleverne i mindre grad eller slet ikke oplever, at grundforløbet samlet set har haft betydning for deres endelige valg af studieretning, kan det for nogle handle om, at de allerede var afklarede forud for grundforløbet, mens det for andre kan handle om, at de hverken før eller efter grundforløbet oplever at være blevet afklarede.

En del af eleverne fortæller i de kvalitative interview, at grundforløbet enten har gjort dem mere sikre på deres valg eller givet dem grundlag for at beslutte, hvilken studieretning de gerne ville vælge. Eleverne hæfter sig ofte ved forskellige aktiviteter i grundforløbet, de har fundet særligt afklarende.

Fire elevtyper i forhold til afklarethed

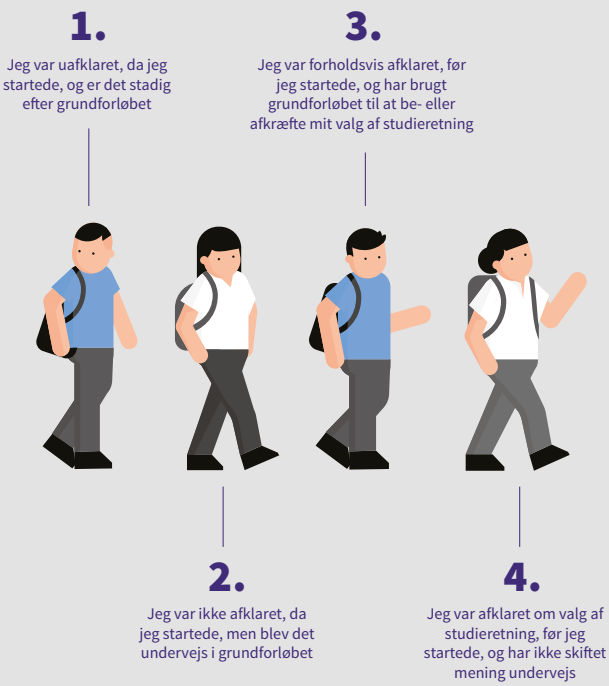

4 dialogspørgsmål

Spørgsmålene er forslag til emner, som I kan tage udgangspunkt i i jeres faglige drøftelser af jeres rammer for grundforløbet.

1. Hvordan sikrer vi, at de afklarende aktiviteter på grundforløbet virker reelt afklarende for vores elever? Har vi fx evalueret, om eleverne oplever, at de introduktioner, der blev givet til studieretninger og fag på grundforløbet, også svarer til det indhold, eleverne har mødt på studieretningerne?
2. Hvad gør vi for at differentiere de afklarende aktiviteter, så de er målrettet de fire elevtypers forskellige behov for afklaring?
   Er der noget, vi kan gøre mere/mindre af?
3. Hvordan udfordrer vi flere elever på deres valg af studieretning?
4. Hvordan kan vi undgå, at eleverne skifter klasse, fordi de ikke trives socialt i studieretningsklasserne? Skal vi fx have flere sociale aktiviteter i opstarten af studieretningsklasserne, eller skal vi lave flere tværgående aktiviteter i grundforløbsklasserne, så eleverne lærer hinanden bedre at kende på tværs?

Sådan har vi gjort

De 8 resultater bygger på spørgeskemaundersøgelser blandt 8.571 1. årselever, gennemført i januar 2018, samt casebesøg på 12 gymnasieskoler, som er gennemført i april 2018. Derudover inddrages en baselinemåling fra maj 2017 som sammenligningsgrundlag.

Inspiration fra praksis
Introduktion

Ingen elever er ens, og derfor er det forskelligt, hvilke aktiviteter der kan hjælpe dem med at træffe det mest afklarede valg om studieretning. På samme måde er ingen skoler ens, og parametre som uddannelsestype eller skolens størrelse har i sidste ende stor indvirkning på, hvordan man griber aktiviteterne an for at give eleverne den afklaring, de har brug for.

I det følgende får I viden om og inspiration til fire temaer:

Tema 1: Hvad kendetegner vores tilgang til tilrettelæggelsen af grundforløbet, og hvad skal vi være opmærksomme på i den forbindelse?

Tema 2: Hvordan præsenterer vi bedst muligt studieretningerne for eleverne?

Tema 3: Hvad skal vi være opmærksomme på ved evalueringssamtalen?

Tema 4: Hvilken betydning har det nye grundforløb for lærerrollen?

Indholdet baserer sig på indsigter fra følgeforskningen til gymnasiereformen og supplerende interview med enkelte af de gymnasier, der har deltaget i undersøgelsen.

TEMA 1

Gymnasier har to forskellige tilgange til grundforløbet

Følgeforskningen viser, at skolerne har forskellige tilgange til grundforløbet. Overordnet kan man skelne mellem to tilgange eller to måder, man som skole går til grundforløbet på.

Find ud af, hvilken skoletype I ligner mest, og hvad der er vigtigt at være opmærksom på ved denne tilrettelæggelsesform.

Elevgruppe, antal studieretninger, skolestørrelse og uddannelsestype er afgørende for, hvordan man som skole vælger at tilrettelægge grundforløbet.

Fx udbyder mindre skoler ofte færre studieretninger end store skoler, og det kan være afgørende for, om man integrerer så mange af de afklarende aktiviteter som muligt i den almindelige undervisning på grundforløbet.

Omvendt vil større skoler, der udbyder mange studieretninger med forskellige videreuddannelsesmuligheder, ofte have fokus på at give eleverne et overblik over studieretningernes forskellige muligheder. Det har også en betydning for tilrettelæggelsen, om man som skole opfatter flertallet af eleverne som forholdsvis afklarede eller forholdsvis uafklarede, før de starter på uddannelsen.

TILGANG 1:
De afklarende aktiviteter og præsentationen af fag og studieretninger er primært *integreret* i den almindelige undervisning.

TILGANG 2:
Forholdsvis mange af de afklarende aktiviteter samt præsentationen af fag og studieretninger er afgrænsede aktiviteter *uden for* den almindelige undervisning.

TILGANG 1: De afklarende aktiviteter er integrerede i undervisningen

CASE: EUC-SYD SØNDERBORG – HTX

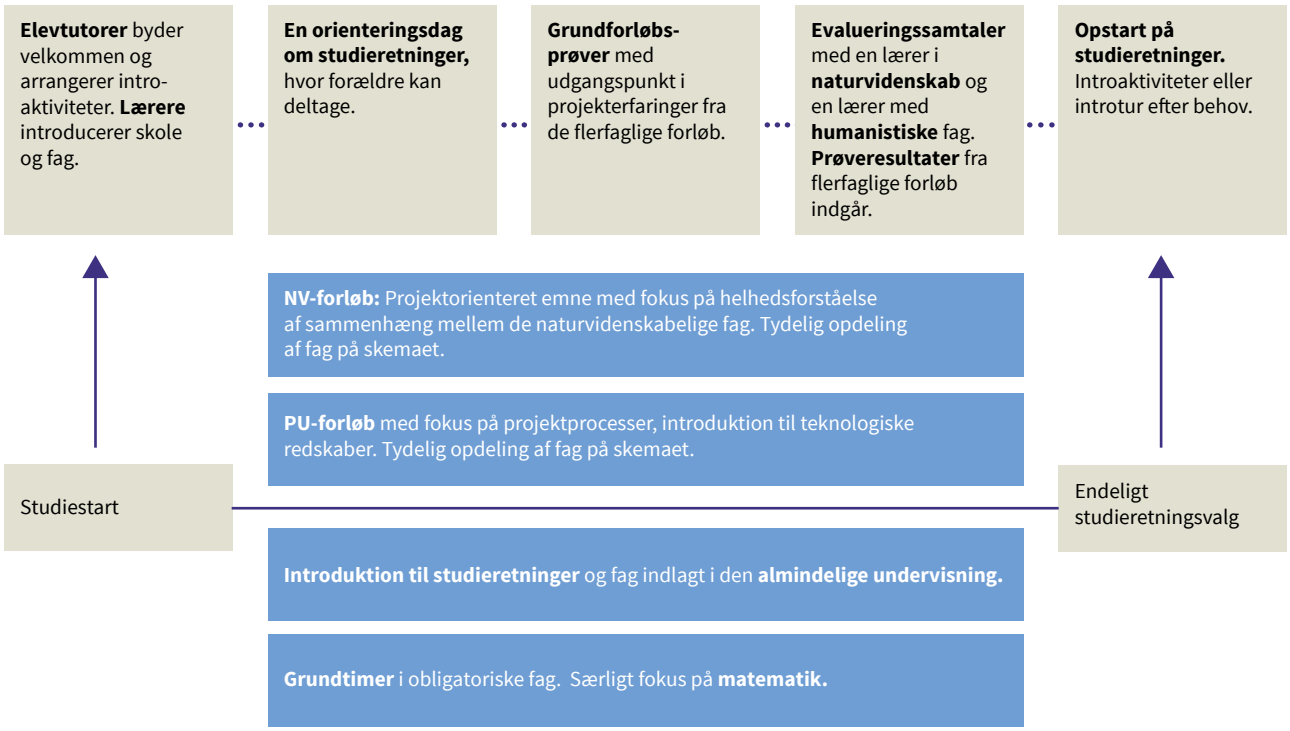

På EUC-Syd i Sønderborg udbyder de fem htx-studieretninger og har ud fra erfaringer fra forsøgsprojekt omkring forkortet grundforløb valgt en tilgang, der er baseret på enkelhed og på at integrere de afklarende aktiviteter i den almindelige undervisning på grundforløbet.

Eleverne har som udgangspunkt et fast skema frem til efterårsferien, hvor de enkelte fag fremgår tydeligt, også i de flerfaglige forløb. De flerfaglige forløb er projektorienterede, men lærerne lægger vægt på at fremhæve forskellene på de enkelte fag, hvorfor en væsentlig del af præsentationen af studieretningsfagene sker direkte i undervisningen.

Dette suppleres med en studieretnings-dag samt et aftenarrangement, hvor skolen i samarbejde med Studievalg bl.a. fortæller om sammenhængen mellem fag i gymnasiet og adgangen til de videregående uddannelser.

Grundforløbsprøver, matematikscreen-ing, elevsamtaler og endelig valg af studieretninger foregår alt sammen efter efterårsferien.

Elevtutorer spiller en vigtig rolle, idet alle nye elever har tilknyttet en elevtutor. Elevtutorer fra 2.g og 3.g byder nye elever velkommen, arrangerer intro-aktiviteter og er personer, eleverne kan gå til, hvis der er noget, de er i tvivl om, hvilket er med til at skabe tilhørsforhold og tryghed.

Til evalueringssamtalen indgår prøve-resultaterne fra de flerfaglige forløb og matematikscreeningen. Samtalen gen-nemføres af både en lærer i naturviden-skab og en lærer med humanistiske fag, og der lægges vægt på at udfordre eleverne på deres valg.

Refleksion:
Hvad er fordelene og udfordringerne ved tilgang 1?

Refleksion: Hvad er fordelene og udfordringerne ved tilgang 1?

Fordelene kan være at:

- Det er muligt at tilrettelægge sammenhængende undervisningsforløb, der ikke bliver brudt op af så mange forskellige afklarende aktiviteter.
- Eleverne kan blive sporet ind på, hvilke fagområder der interesserer dem, uden at de behøver at opleve grundforløbet som kompakt.
- Eleverne kan blive afklarede om valg af studieretning i mødet med fagene og arbejdsmetoderne i gymnasiet.

Udfordringerne kan være at:

- De elever, der mangler overblik over de forskellige studieretninger og indsigt i egne faglige interesserer, har måske behov for et tilbud om ekstra afklarende aktiviteter.
- Eleverne kan have brug for at blive mere udfordrede på deres valg. Fx ved at afprøve undervisning på forskellige studieretninger i løbet af grundforløbet eller ved at deltage i flere orienteringer om studieretningerne.
- Eleverne får måske ikke et tilstrækkeligt overblik over deres videre uddannelses- og karrieremuligheder og de forskelle, der er på de studieretninger, skolen udbyder.
- Det kan være uklart, om de afklarende aktiviteter rent faktisk er afklarende, eller om der er tale om en reel eller falsk afklaring. Fx har eleven måske oplevet undervisning med en bestemt lærer på en studieretning og mener nu at vide, at faget er meget kedeligt eller meget spændende.

TILGANG 2: Mange afklarende aktiviteter ligger uden for den almindelige undervisning

CASE: KØGE HANDELSGYMNASIUM - HHX

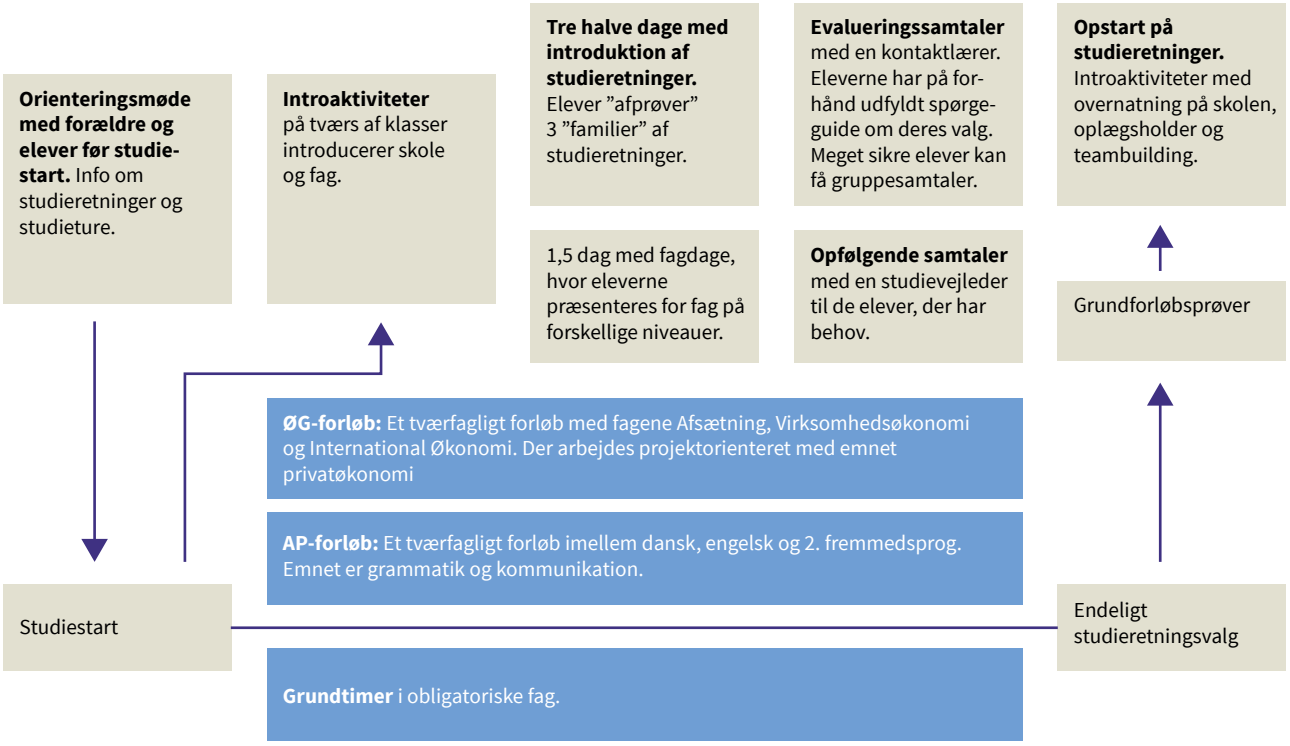

Køge Handelsgymnasium (hhx) udbyder otte forskellige studieretninger og lægger vægt på, at alle elever skal introduceres til skolens studieretninger ved at afprøve elementer fra nogle af de mest centrale fag. En del af de afklarende aktiviteter er lagt uden for undervisningen, for at eleverne kan få indsigt i alle studieretningernes indhold og muligheder.

Eleverne afprøver tre familier af studieretninger i en halv dag og har derudover en hel blokdag med studieretningsfag på A-niveau og en halv blokdag med små studieretningsfag. Her får de information om niveauforskelle i centrale fag.

Skolen holder en orienteringsdag om studieretninger for både forældre og elever, allerede før eleverne starter, så elevernes afklaringsproces kan starte tidligt, og så forældrene kan bruges som en støtte i processen.

Ved evalueringssamtalen bliver der differentieret, så de meget afklarede elever kan få en gruppesamtale, og de mindre afklarede elever kan få en individuel samtale og evt. en ekstra samtale med en studievejleder.

Introaktiviteter på tværs af klasser og i de enkelte grundforløbsklasser er med til at skabe en tryg start og tilhørsforhold til skolen. Ved overgangen til studieretningsklasserne er der overnatning på skolen, med oplægsholder og teambuilding.

Refleksion:
Hvad er fordelene og udfordringerne ved tilgang 2?

Refleksion: Hvad er fordelene og udfordringerne ved tilgang 2?

Fordelene kan være at:

- Eleverne oplever, at de får et godt overblik over de forskellige studieretninger, hvilke bindinger der er ift. valgfag, og hvilke forskelle der er på centrale fag.
- Eleverne reflekterer løbende over deres valgproces og opbygger kompetencer i at træffe vigtige valg.
- Eleverne oplever, at skolen giver dem et godt grundlag for at træffe et afklaret valg af studieretning.

Udfordringerne kan være at:

- Det ikke er sikkert, at eleverne kan overskue mængden af information, som de får vedrørende studieretninger og nye fag.
- Eleverne kan måske komme til at opleve grundforløbet som for opdelt i mange forskellige delaktiviteter, så de står tilbage med en oplevelse af manglende sammenhæng.

Jeg synes, det var godt, at man fik en ide om, hvordan systemet fungerede. Det er svært at forstå det med A-niveau og B-niveau.

CItat fra gymnasieelev

TEMA 2

Præsentationen af studieretninger

Når eleverne fortæller om, hvad der har betydning for, om de bliver afklarede med deres studieretningsvalg, fylder gymnasiets præsentation af studieretninger meget, ligesom det at kunne følge undervisning på de forskellige retninger.

Eleverne siger, at de især har brug for at få viden om tre ting:

- Hvilke uddannelsesmuligheder fører studieretningerne med sig?
- Hvilke bindinger er der for valgfag på forskellige studieretninger?
- Hvordan er det faglige niveau i studieretningens centrale fag? (Eleverne har svært ved at skelne mellem niveauer i fagene og mellem beslægtede fag, selvom de synes, det er vigtigt).

REFLEKSION

Tre spørgsmål, I bør overveje, når I præsenterer studieretningerne

1. Hvordan kan I præsentere studieretningerne og de centrale fag på en måde, som giver eleverne mulighed for en reel afklaring, uden at det fylder for meget i det korte grundforløb. Er der nogle fag eller studieretninger, der ikke bliver præsenteret godt nok?

2. En af målsætningerne med gymnasiereformen var at få flere elever til at vælge sprog, men det er ikke sket. Overvej, hvordan I kan skabe interesse blandt flere elever for at vælge sproglige fag. Møder eleverne de sproglige fag på grundforløbet, og får de nok viden om, hvilke uddannelsesmuligheder de sproglige studieretninger giver?

3. Forskellige elever har forskellige behov for afklarende aktiviteter og viden om studieretningerne på grundforløbet. Hvordan kan I differentiere de afklarende aktiviteter, så alle elever oplever, at de får den støtte og afklaring, de har brug for i valg af studieretning.

CASE 1:
Greve Gymnasium introducerer studieretninger i korte moduler

CASE 2:
HTX Roskilde skærper elevernes valg, ved at de afprøver undervisningen

Det var studieretningsdage over 3-4 dage, som hjalp utroligt meget. Jeg havde valgt en af hver og fandt ud af, hvad der passede mig bedst. Jeg troede, at jeg skulle noget med samfundsfag, men endte med naturvidenskabelig, da det var mere mig.

CItat fra gymnasieelev

CASE: Greve Gymnasium introducerer studieretninger i korte moduler

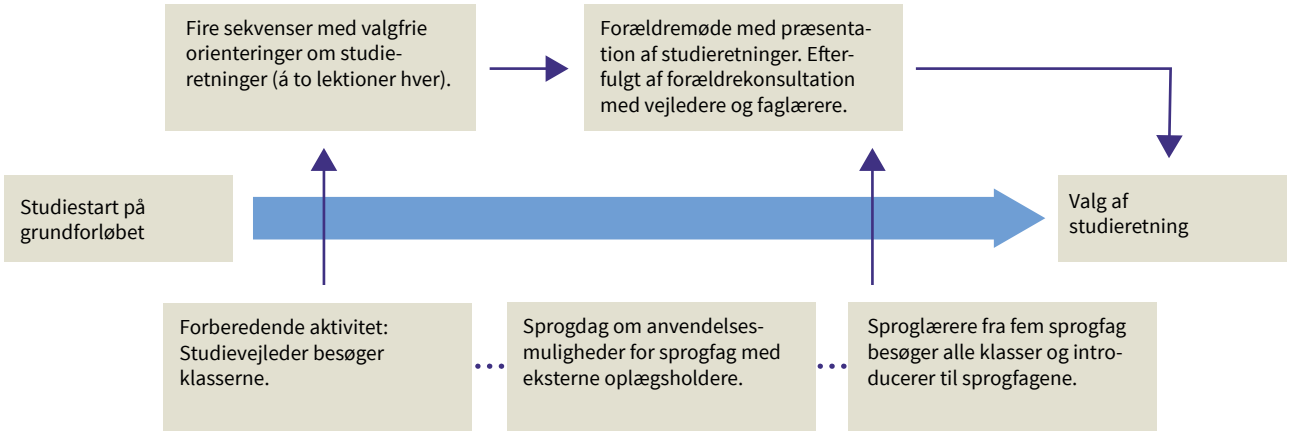

HVAD

På Greve Gymnasium (stx) brydes orienteringer om studieretninger ned i korte moduler á to lektioner. Alle elever opfordres til at høre om fire studieretninger, men det er valgfrit, om de vil deltage i dem alle. Studievejledere besøger alle klasser forud for orienteringerne. Skolen vælger at booste de sproglige studieretninger, ved at alle elever deltager i et arrangement med fokus på anvendelsesmuligheder af sprogfagene. Her fortæller eksterne oplægsholdere og tidligere elever om, hvordan de bruger sprogfagene i deres uddannelse eller arbejde. Efterfølgende kommer sproglærere fra fem sprogfag ud i alle klasser og introducerer til deres fag. På studieretningsdagen lover ledelsen, at det er en prioritering, at de sproglige studieretninger bliver oprettet, også hvis der kun er få elever, der vælger dem. Dette ud fra en erfaring om, at det kan svække nogle elevers motivation for at ønske en sproglig studieretning, hvis de er bekymrede for, at den ikke bliver oprettet.

HVORDAN

På en orienteringsdag om studieretninger, hvor forældre er inviteret med, kan forældre og elever efterfølgende få en forældrekonsultation, hvor de kan tale med både vejledere og faglærere om studieretninger, de er interesserede i. Det har skolen gode erfaringer med, da det for mange elever er vigtigt at tale med deres forældre om valg af studieretning.

HVORFOR

Denne form for tilrettelæggelse gør det muligt for skolen at differentiere i forhold til, hvor meget information de forskellige elever får. De elever, som er meget i tvivl, får mere information end elever, der hurtigt bliver afklarede. Samtidig bliver der gjort en særlig indsats for at få flere elever til at vælge sproglige studieretninger, og skolen har erfaringer med, at det virker.

Refleksion: Hvad er fordelene, og hvad skal man overveje?

Fordelene kan være:

- ✓ For skoler med mange studieretninger kan det være en overskuelig måde at præsentere studieretninger på. Det er korte orienteringer, og eleverne kan vælge orienteringer til og fra efter behov.
- ✓ Gymnasiet gør en indsats for at booste de sproglige studieretninger – og har erfaring med, at det virker.
- ✓ Det er muligt at lægge et skema uden så mange brud, som hvis eleverne deltager i længere afprøvninger af studieretninger.
- ✓ Forældrene bliver inddraget, så de kan indgå som en ressource i elevernes valgproces.

Det skal man overveje

- ? Giver studieretningspræsentationerne eleverne et tilstrækkeligt konkret indtryk af studieretningernes faglige indhold?
- ? Hvordan undgås det, at fagene konkurrerer om eleverne?

Case: HTX Roskilde skærper elevernes valg ved at afprøve undervisningen

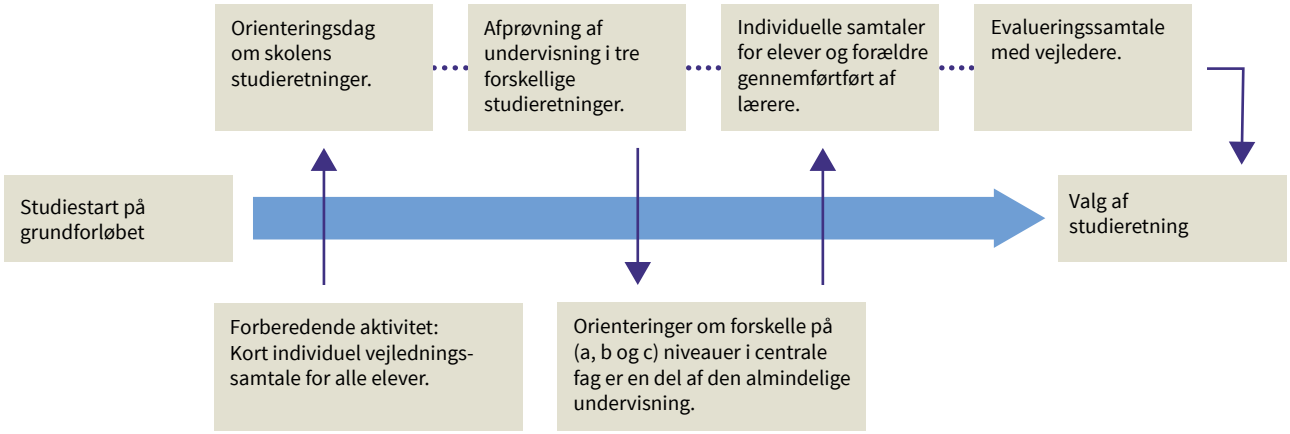

HVAD

På HTX Roskilde afholder man en orienteringsdag om studieretninger, hvorefter eleverne kan afprøve undervisningen i mindst tre ud af de fire studieretninger, de har valgt at afprøve. Formålet er at give eleverne en generel introduktion til studieretningerne, herunder hvordan der arbejdes, og med hvilke temaer. Introduktionen til fagene og forskellene på fag foregår også i den almindelige undervisning. Eleverne har desuden fået udleveret skriftligt materiale om de enkelte studieretninger.

HVORDAN

Introduktionen til studieretningerne suppleres med individuelle samtaler: en indledende samtale, lige efter eleverne er startet, og to samtaler efter præsentationen af studieretninger, kaldet studieretningsdage: Én, hvor forældrene er med, og en med lærerene alene.

HVORFOR

Selvom ca. halvdelen af eleverne på skolen giver udtryk for, at de ved, hvilken studieretninger de gerne vil vælge, før de starter, viser skolens evaluering, at ret mange elever skifter mening efter at have prøvet konkret undervisning i tre studieretninger. Derudover er der også en del elever, der finder det meningsfuldt at få bekræftet deres valg ved at afprøve undervisning i forskellige studieretninger, inden de træffer det endelige valg.

Refleksion: Hvad er fordelene, og hvad skal man overveje?

Fordelene kan være:

✓ Eleverne får mulighed for at blive klogere på de studieretninger, de er mest interesserede i.

✓ De tre individuelle samtaler undervejs i grundforløbet giver eleverne mulighed for at stille spørgsmål og tale med både vejledere og lærere om både studieretningsvalg og trivsel.

✓ Forældrene bliver inddraget, så de kan indgå som en ressource i elevernes valgproces.

Det skal man overveje

? Bliver der taget nok hensyn til de elever, der er meget afklarede i deres valg af studieretning, før de starter?

? Får eleverne nok viden om forskellene på A-, B- og C-niveau i de enkelte fag?

? Kan ældre elever i højere grad inddrages som en ressource?

? Er vi indforstået med, at det tager forholdsvis meget tid og koordinering at give eleverne mulighed for at opleve undervisning på tre forskellige studieretninger, hvis det skal give et reelt indtryk af studieretningens indhold?

TEMA 3

Evaluerings-samtalen

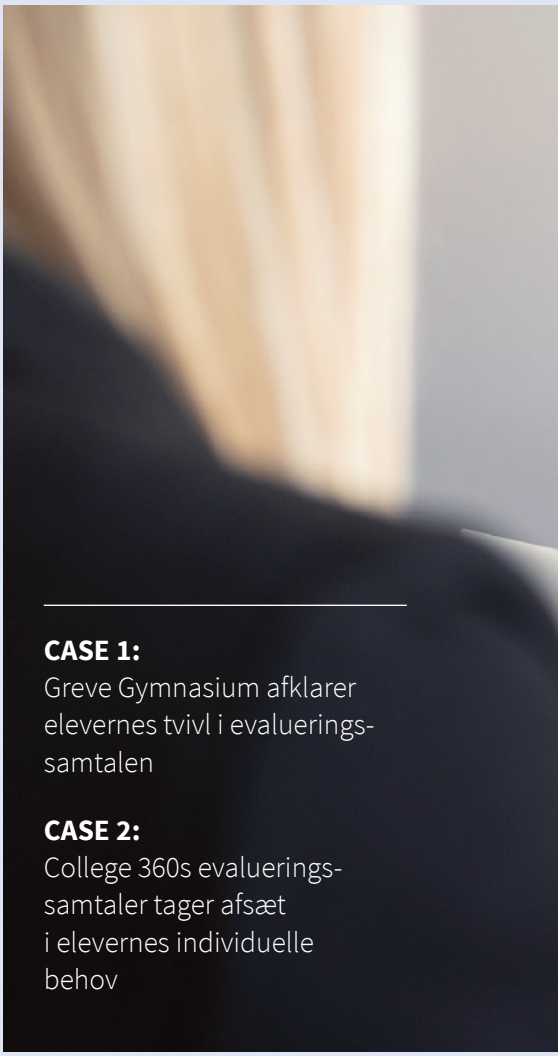

Alle elever skal til en afklarende samtale, før de afslutter grundforløbet, men der er stor forskel på, hvad de får ud af den, og hvordan skolerne gennemfører samtalen. Meningen med samtalen er både at afklare og udfordre elevens valg af studiestudieretning, sådan at elevens valg af studieretning hænger sammen med elevens faglige niveau, interesser og ønsker til videre uddannelse.

Følgeforskningen viser, at der seks ting, det er vigtigt at være opmærksom på ved evalueringssamtalen:

1. Størstedelen af eleverne oplever ikke evalueringssamtalen som afklarende, fordi de har truffet deres valg af studieretning inden samtalen.
2. Elever med et lavt fagligt niveau fra grundskolen oplever evalueringssamtale og matematikscreening som mere afklarende end elever med et højere fagligt niveau.
3. Samtalen virker mest afklarende, når både en vejleder og lærer deltager.
4. Nogle elever har brug for mere tid til samtalen for at blive afklarede, og det er vigtigt at tage højde for i planlægningen af samtalerne.
5. På nogle skoler har samtalen mest karakter af at være en trivselssamtale, hvilket både elever, lærere og ledere kan se en værdi i.
6. Det, at eleverne er afklarede før evalueringssamtalen, kan være et tegn på, at skolen er lykkedes godt med de afklarende aktiviteter, der har ligget i løbet af grundforløbet, så eleverne oplever, at de har et godt udgangspunkt for at træffe et afklaret valg.

CASE 1:
Greve Gymnasium afklarer elevernes tvivl i evalueringssamtalen

CASE 2:
College 360s evalueringssamtaler tager afsæt i elevernes individuelle behov

> Den individuelle samtale gjorde noget. Studievejlederne fik mine øjne op for, at bioteknologi ikke var det rigtige.

> Jeg havde jo besluttet mig lidt inden samtalen, så jeg havde ikke så meget brug for den samtale.

> Jeg synes, at det fungerede fint, at lærerne kunne bekræfte en ift. den studieretning, man havde valgt.

> Der var ikke meget hjælp til, hvilken studieretning man skulle vælge. Det var mest, om man havde det godt på skolen og kunne lide sin klasse. Dejligt, at der blev spurgt ind til det.

CItater fra gymnasieelever

REFLEKSION

Fire spørgsmål, I kan overveje, når I tilrettelægger evalueringssamtalen

1. Hvordan får I eleverne til at reflektere over deres valg af studieretning før samtalen? Fx ved at lade eleverne besvare nogle refleksionsspørgsmål før samtalen.
2. Hvordan finder I ud af, hvilke elever der er meget i tvivl, og hvilke der er forholdsvis afklarede, før samtalen, så I kan differentiere i tilrettelæggelsen? Fx kan de mest afklarede elever deltage i gruppe-samtaler, mens de mindre afklarede elever deltager i individuelle samtaler.
3. Hvordan kan I bringe både vejledere og faglæreres kompetencer i spil til evalueringssamtalen? Fx ved at lave teams, hvor både vejledere og lærere er med.
4. Hvordan kan I gøre samtalen meningsfuld for alle typer af elever? Fx ved at have en vis bredde i samtalens spørgeramme, så eleverne både kan tale om deres afklaring og trivsel.

CASE: Greve Gymnasium afklarer elevernes tvivl i evalueringssamtalen

GREVE GYMNASIUM – STX

HVAD

Før eleverne skal træffe deres endelige valg af studieretning, har de en afklarende samtale med en teamlærer. Nogle elever får også tilbud om en samtale med en vejleder, hvor de kan tale om deres generelle trivsel, hvis skolen vurderer, at der er et behov. Til den afklarende samtale med teamlæreren, skal eleverne reflektere over, om de er sikre på deres valg af studieretning. Læreren kan inddrage faglig feedback fra screeninger og test til samtalen, hvis det virker relevant.

HVORDAN

Forud for samtalen har eleverne haft mulighed for at deltage i op til fire orienteringsmoduler, hvor de er blevet introduceret til forskellige studieretninger. De har også deltaget i en sprogdag, en studieretningsorientering med deres forældre og en forældrekonsultation.

HVEM

Teamlæreren har forberedt sig på samtalen ved at se på elevens matematikscreening og feedback fra faglærere. De gennemfører samtalen ud fra en spørgeguide, der kommer omkring elevernes faglige interesser og styrker.

HVORNÅR

Samtalen med teamlæreren ligger ca. en uge før det endelige valg af studieretning, og kan vare 10-20 minutter. Samtalen med vejlederen kan ligge på forskellige tidspunkter, og kan have forskellig varighed.

HVORFOR

Skolen oplever, at samtalerne udfordrer eleverne på deres valg af studieretning og afklarer tvivl. Derudover kan samtalen sammen med screeningstest i matematik give et godt afsæt for en tidlig indsats over for elever, der har brug for ekstra undervisning.

Greve Gymnasiums spørgsmål til eleverne ved evalueringssamtalen

- Hvilke fag har du haft nemmest ved i grundforløbet? Hvordan kan det være?
- I hvilke fag har du særligt lyst til at læse lektier og arbejde med stoffet?
- Hvilke fag synes du, er sværest? Hvordan kan det være?
- Hvordan er det gået med matematikscreeningen?
- Ved du, hvad du skal efter gymnasiet, og har det en betydning for dit valg af studieretning?
- Hvad har størst betydning for dig, når du skal vælge studieretning?
- Hvilke fag/hvilken studieretning overvejer du at vælge? Hvorfor?
- Hvad kunne få dig til at vælge en helt anden studieretning?
- Hvilke læringsformer har du nemmest ved at deltage i (gruppearbejde, klassedialog, individuel læring)? Hvorfor tror du, det er sådan?
- Hvilke faglærere har du brug for at snakke med for at kunne træffe studieretningsvalget?

Spørgsmålene kan bruges som en forberedelse til eleverne før evalueringssamtalen eller til selve samtalen.

CASE: College 360s evalueringssamtaler tager afsæt i elevernes individuelle behov

COLLEGE 360 – HHX

HVAD

To uger inden eleverne skal træffe deres endelige valg af studieretning, har de en samtale med en lærer eller en vejleder på skolen. Samtalen kan enten tage form af en trivselssamtale eller en afklarende samtale, alt efter hvad eleven har brug for.

HVORDAN

Forud for samtalen har eleverne deltaget i en studieretningsdag, hvor de er blevet introduceret til tre forskellige studieretninger. Derefter har de skrevet en opgave, hvor de reflekterer over spørgsmål inden for temaer om egen studieaktivitet, deres interesse for forskellige fag, tanker om deres kommende uddannelse og job samt overgangen fra grundskole til gymnasium.

Lærere og vejledere har forberedt sig ved at se på elevens matematikscreening, AP-prøveresultat og bemærkninger fra kontaktlærere.

Samtalen kommer omkring de temaer, eleven har forberedt sig på.Opmærksomhedspunkter fra samtalen bliver overdraget til den kontaktlærer, eleverne får i den studieretning, de vælger.

HVEM

Et team med tre vejledere og to lærere afholder samtalerne, når der er plads i deres skema, hvilket giver mulighed for fleksibilitet. Der deltager kun én vejleder eller lærer i hver samtale, men teamet sparrer om, hvordan samtalen kan gennemføres i forhold til fx vejlednings- og samtaleteknik.

HVORNÅR

Samtalerne afholdes over en periode på 14 dage. Samtalerne kan vare 15-30 minutter, og teamet planlægger selv, hvornår de skal ligge.

HVORFOR

Skolen oplever, at samtalen giver stor værdi som en fastholdelsesindsats, fordi den bringer lærere og vejledere tættere på de enkelte elever og afklarer deres motivation for at gå på skolen. Derudover giver den værdi i forhold til at udfordre eleverne på deres valg af studieretning.

College 360's temaer til evalueringssamtalen

Viden om og erfaring med mig selv

- Hvordan er dine studievaner med hensyn til at planlægge, strukturere og disponere dit arbejde og til at samarbejde, formidle og sætte mål?
- Hvilke undervisningsformer fungerer bedst for dig?
- Deltager du i diskussioner, og tager du stilling til, hvad der bliver formidlet? Begrund dit svar!
- Hvordan medvirker du til at opretholde et godt læringsmiljø?
- Hvad er din største personlige styrke/svaghed som hhx-elev?

Viden om og erfaring med fag, uddannelse og job

- Hvilke fag har du nemt ved?
- Hvilke fag har du svært ved?
- Er der fag, du særligt interesserer dig for? Hvorfor?
- Er der nogle af fagene, du har fået lyst til at udforske nærmere, fx ved at læse videre? Begrund dit svar!
- Hvilke fag anser du for relevante set i forhold til et evt. fremtidigt job?

Erfaring med handlinger og beslutninger

- Hvordan har du oplevet overgangen fra folkeskole til gymnasium?
- Hvilke faktorer medvirkede til dit gymnasievalg?
- Hvilken studieretning vil du gå på og hvorfor?
- Kan du få øje på alternativer til dit ønskede studieretningsvalg?
- Har du gjort dig overvejelser om valgfag? Hvilke?

Eksemplet bygger på elementer fra karrierelæring. Spørgsmålene kan både bruges som forberedelse til samtalen for eleverne og som en spørgeramme til samtalen.

TEMA 4

Lærerens nye rolle i grundforløbet

Følgeforskningen viser, at det at skulle vejlede eleverne om deres valg af studieretning er en ny rolle for lærerne, og at mange oplever, at de faktisk ikke har den rette viden til at vejlede eleverne. Over halvdelen af lærerne oplever, at de i moderat eller lille grad har den rette viden til at klæde eleverne på, mens lidt under halvdelen på den anden side oplever, at de i høj grad har den rette viden.

Hver tredje lærer føler sig ikke klædt på til at hjælpe eleverne med valg af studieretning

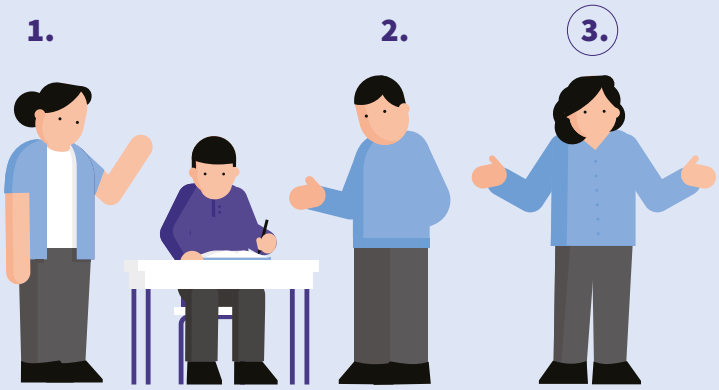

De tre største udfordringer for lærerne er ...

I følgeforskningens interview uddyber lærerne, hvad det er, de især ser som udfordringen, og hvad de ikke oplever at være klædt på til.

1. Lærerne ser det som deres opgave at hjælpe eleverne med at finde ud af, hvad de brænder for rent fagligt, men en del oplever, at de ikke ved nok om hver enkelt studieretnings indhold, og hvilke videre uddannelses- og karrieremuligheder de giver adgang til. Det sidste gælder især for stx-uddannelser, hvor der er større forskel på de enkelte studieretningers uddannelsesmuligheder end på hhx og htx.

2. Nogle lærere og elever oplever, at der er en konkurrence lærerne imellem om at "sælge studieretninger" til eleverne fremfor at vejlede eleverne på baggrund af deres faglige interesser og fremtidsønsker. Denne oplevelse af konkurrence hænger sammen med forskellige ting. Det kan både handle om, at lærere, der underviser på små fag, kan være usikre på, om deres studieretning bliver oprettet, men også at lærerne naturligt har større viden om deres egne fag og studieretninger, end om fag og studieretninger de ikke selv underviser i.

3. Faglig afklaring er vigtig for eleverne, men det er ikke muligt at præsentere alle fag i dybden i løbet af grundforløbet. Særligt på hhx og htx er der mange helt nye fag, som eleverne ikke kender fra grundskolen, og både lærere og elever fortæller, at det er svært for eleverne at skelne mellem de enkelte fag og niveauforskelle i fagene. På en del skoler er det op til lærerne selv at præsentere forskellene på fx A- og B-niveau i et fag. Dette oplever mange lærere som en vanskelig opgave at stå alene med.

Fem mulige løsninger kunne være ...

1. Lederne kan inddrage vejledere og ældre elever i præsentationen af studieretningerne, så det ikke kun er de lærere, der skal undervise på studieretningerne, som fortæller om dem. Vejlederne har ofte god viden om, hvilke bindinger der er ift. valgfag på de forskellige studieretninger.

2. Eleverne får lov at afprøve undervisningen på de forskellige studieretninger, så de selv får et førstehåndsindtryk af studieretningernes indhold og arbejdsformer.

3. Samarbejde og dialog op til vejledningssamtalen og en fælles ramme for samtalens indhold kan være med til at styrke samtalens afklarende karakter. Fx ved at inddrage spørgeguides som i eksemplerne på s. 20 og 21.

4. Fælles kompetenceudvikling i forhold til fx karrierelæring og gennemførelse af evalueringssamtalen kan styrke lærernes fælles forståelse af, hvad der kan hjælpe eleverne til at træffe et afklaret valg. Vejlederne kan indgå som en ressource i dette arbejde.

5. Man kan løse udfordringen mht. faglig afklaring på skoleniveau og i faggrupper ved at afsætte tid til at tydeliggøre niveauforskelle på A- og B-niveau på fagdage eller i særlige moduler, så det ikke er op til den enkelte lærer at vise forskellene.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk